BUDAVÁRI
2024. 6–7. ❄ V. ÉVF. 3. SZÁM

SÉTÁK

TÁJÉKOZTATÓ ÉS KULTURÁLIS
MAGAZIN

BÜSZKÉK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDRE

INTERJÚ TÓTH-VAJNA ZSOMBORRAL ÉS TÓTH-VAJNA GERGELLYEL

Visegrád
Szenzációs leletek

Események
Fesztivállal ünnepelt a Várkert Bazár

Múzsák vára
Zsuka tollából

NEMZETI HAUSZMANN PROGRAM
BUDAVÁRI PALOTANEGYED

TARTALOM

LÉLEKZET

4 Visszaépül végre, amit korábban leromboltak Interjú Tóth-Vajna Zsomborral és Tóth-Vajna Gergellyel
24 Szenzációs leletek kerültek elő Visegrádon
27 Fesztbaum Béla a Budavári Palotanegyedben
28 Alabárdos testőrök a budai Várban
30 Hivatása: szobrász – Róna József élete

KIRÁLYOK VÁRA

8 Francia feleség, magyar királyné – Candale-i Anna Budán

MÚZSÁK VÁRA

12 Zsuka tollából – Csillagok krónikása

KARIKATÚRA

15 Dénes Zsófia

ÚJJÁSZÜLETÉSEK

16 Egy várva várt újjászületés története

ESEMÉNYEK

19 Széchi Pál nyomdokában
20 Fesztivállal ünnepelt a Várkert Bazár
23 Szurkolói terasz a Várkert Bazárban

AKTUÁLIS KÖZÉRDEKŰ INFORMÁCIÓK

32 Hírek a Budavári Palotanegyedből

BUDAVÁRI FINOMSÁGOK

34 Pontypaprikás, ahogy Jókai is szeretné

KÖZELKÉPEK

35 Keresztrejtvény

BUDAVÁRI SÉTÁK, V. ÉVFOLYAM 3. SZÁM

Kiadja: Várkapitányság Integrált Területfejlesztési Központ Nonprofit Zrt. 1013 Budapest, Ybl Miklós tér 6., 1519 Budapest, Pf. 365
ISSN 2732-0855

Főszerkesztő: Kőrösi Gábor
Főmunkatárs: Csermely Gábor **Vezető szerkesztő:** Tallér Edina
A szerkesztőség munkatársai: Borbényi Györgyi, Fekete-Horváth Erika, Gyarmati Krisztina, Leitner Karina, Nagy Nándor, Németh Mónika, Sándor Zsolt, Virág Csilla **Fotók:** Kárász Karolina, Alamy, ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár, Fortepan, Shutterstock, Várkapitányság archívum, PIM

Fejlesztéseinket és programjainkat bárhol és bármikor figyelemmel kísérheti. Kövesse közösségi oldalainkat, tekintse meg *Budavári Történetek* című **online magazinműsorunkat** YouTube-csatornánkon, és **iratkozzon fel hírlevelünkre!**

hirlevel.nemzetihauszmannprogram.hu

KEDVES OLVASÓ!

A Budavári Palota megújításának látványos szakaszához érkeztünk. Az északi szárny falainak munkálatai már jól látszanak. Szakembereink a legjobb tudásuk szerint dolgoznak azon, hogy ez a kiemelten fontos épületrész is visszanyerhesse régi szépségét. Ezzel párhuzamosan jól halad a korábbi Vöröskereszt-székház, a József főhercegi palota és az egykori Honvéd Főparancsnokság épületének újjáépítése, illetve megújítása is.

Mindeközben folytatódik a Visegrád Reneszánsza fejlesztési program is, melynek célja az alsóvár, a Salamon-torony, a völgyzárófal és a vízibástya teljes körű rekonstrukciója, valamint a fellegvár és a királyi palota megújítása. A 2022 óta zajló munka során szakembereink a legkorszerűbb lézeres technológiával határozták meg a műemlékegyüttes épületeinek pontos helyzetét és állapotát, majd a tavalyi próbafeltárásokat követően idén elindulhatott Visegrád történetének legnagyobb régészeti kutatása. Ennek eredménye egy olyan jelentőségű leletegyüttes, melyhez foghatót 75 éve nem hoztak felszínre Visegrádon.

Nemrég ért véget a tíz évvel ezelőtt megújult Várkert Bazár jubileumi fesztiválja. A május végén, június elején megrendezett háromnapos VárkertFeszt családi programjaira és koncertjeire, zenés és táncos előadásaira, irodalmi eseményére rengeteg érdeklődő jött el. Akik a fesztiválon nem tudtak velünk ünnepelni, azoknak jó hír, hogy a jubileumi év folytatódik. Egész nyáron koncertekkel, irodalmi programokkal, valamint színházi előadásokkal és kertmozival is várjuk látogatóinkat.

A napokban elkezdődött labdarúgó-Európa-bajnokság kapcsán a focirajongókra is gondoltunk. A futball szerelmeseit az Öntőház udvaron kialakított ingyenes szurkolói teraszra invitáljuk, ahol kivetítők előtt együtt drukkolhatunk a magyar csapatnak. A Nemzeti Sport és az Országos Széchényi Könyvtár együttműködésével kialakított szurkolói helyszínen a foci mellett további érdekes programokkal, egyebek mellett beszélgetésekkel és nyereményjátékokkal is készültünk. Továbbá egy, a focihoz kapcsolódó ingyenes szabadtéri kiállítás is megtekinthető.

Jöjjenek hozzánk, érezzék jól magukat nyáron is a megújuló Budavári Palotanegyedben!

Fodor Gergely
kormánybiztos,
a Várkapitányság vezetője

VISSZAÉPÜL VÉGRE, AMIT KORÁBBAN LEROMBOLTAK

Interjú Tóth-Vajna Zsomborral és Tóth-Vajna Gergellyel

A régi billentyűshangszer-specialista és karmester Tóth-Vajna Zsombor és testvére, Gergely, a fiatal magyar zenészgeneráció kiemelkedő alakjai, zenei tehetségük már korán megmutatkozott. Ráadásul az ikerpár nemcsak remekül játszik orgonán, vezényel, hanem mindketten orvosok is. Nemrégiben a Karmelita épületegyüttesben adtak nyilvános koncertet, és az elmúlt hónapokban London történelmi helyszíneit is sorra meghódították.

Önök számos történelmi helyszínen adtak koncertet a közelmúltban. Bizonyára minden hely és minden orgona más-más okokból emlékezetes. Az év elején a Karmelita épületegyüttesben játszottak. Milyen élmény volt ezt a hangszert megszólaltatni?

Gergely: Ha ilyen különleges környezetben játszik az ember, úgy érzi, hogy egy pillanatra ő is része lesz a hely történelmének. A Karmelita épületegyüttes orgonaépítőjét, Faragó Attilát már régóta ismerjük, és amikor megmutatta nekünk ezt a hangszert, azonnal éreztük, hogy ezen az orgonán nekünk játszanunk kell.

Zsombor: Minden orgonának saját személyisége van, hiszen egy adott térbe készülnek a hangszerek. Az orgonaépítő mielőtt megtervezi a hangszert, körbejárja a termet, hallgatja, hogy milyen a visszhang, és az akusztikai sajátosságokat is figyelembe véve dönti el, mekkora legyen a hangszer, hogyan álljanak és hogyan legyenek pozicionálva a sípok.

> *Az ikerpár nemcsak remekül játszik orgonán, vezényel, hanem mindketten orvosok is, nemrégiben a Karmelita épületegyüttesben adtak koncertet.*

A Karmelita orgonája különleges. Amikor az énekesek énekelnek, és játszanak a hangszerek, ez az orgona olyan, mintha a zenekarból szólna. Kevés olyan koncertterem van ma Magyarországon, ahol egyházi műveket így lehet orgonával előadni, mint itt. Ezért is volt nagy öröm számunkra, hogy az idei évet azzal kezdhettük, hogy ezen a helyszínen adtunk koncertet. A zenekarunk a Harmonia Caelestis nevet viseli, ez Esterházy Pál 1711-ben megjelent gyűjteményének a címe is. Mennyei harmóniát jelent. Habár a zenekarban sokféle ember ül, mindenkinek mások az érzései, az a közös célunk, hogy amit létrehozunk, az valami egységes és szép dolog legyen, hogy a koncert után úgy menjenek haza a nézők, hallgatók, hogy épültek abból, amit hallottak és megéltek a koncert alatt. A Karmelita környezete a legmegfelelőbb közeg, ez a hangszer pedig egy különleges eszköz arra, hogy ez a törekvés megvalósulhasson.

Önöknél a családban inkább az orvoslásnak van hagyománya, mintsem a muzsikának. Az orvosi hivatás megfogható, mindenki által elismert és fontos mesterség, míg a zene sokkal nehezebben körülírható. Nem volt nehéz meggyőzni a környezetüket a döntésükről?

Gergely: Anyai ágon generációkra visszamenő hagyománya van az orvoslásnak és a gyógyításnak, így nálunk inkább ez az irány volt a magától értetődő, nem pedig a zenei vonal. Viszont a szüleink mindig támogattak minket annak ellenére, hogy ők soha nem zenéltek. Jó mecénásként álltak mögöttünk, hogy megvalósulhasson mindaz, amit a zenei tanulmányainkban szerettünk volna elérni. Inkább az volt a nehezebb, hogy megtaláljuk az egyensúlyt a két hivatás között, és meg tudjuk győzni a szélesebb környezetünket is arról, hogy a két pálya egyaránt fontos számunkra.

A régi billentyűshangszer-specialista és karmester Tóth-Vajna Zsombor és testvére, Gergely a fiatal zenészgeneráció kiemelkedő alakjai

Zsombor: Amikor a középiskola mellett a zeneművészeti szakközépiskolát is elkezdtük, egyfolytában azt mondták a tanáraink, hogy egy fenékkel két lovat nem lehet megülni. Folyamatosan bizonygatnunk és bizonyítanunk kellett, hogy ha az ember elszánt, ha be tudja osztani az idejét, akkor van ereje megcsinálni mindazt, amit szeretne és ami igazán fontos neki. Az egyetemi évek alatt természetesen nagy hangsúly volt az orvosi tanulmányainkon, viszont az elmúlt években ez átterelődött a zene felé.

Milyen az orvoslás és a zene dinamikája? Mit gondolnak, a két területnek vannak találkozási pontjai, hat egyik a másikra?

Zsombor: Egyfelől szerintem az a szemlélet, amit a zenében megtanulunk, a precizitás, ami a hangszer-

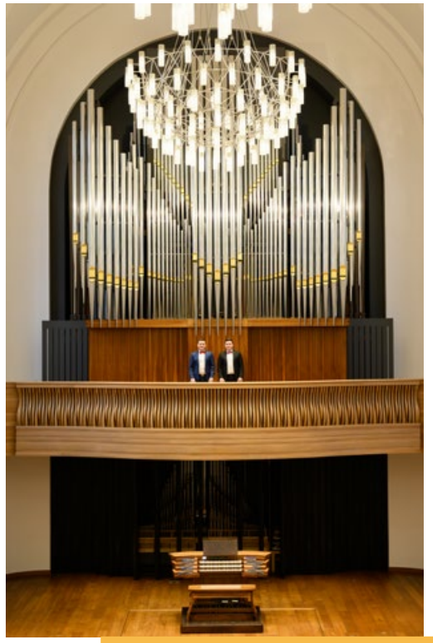

Gergely: Annak is bizonyított pozitív hatása van például, ha az operációk vagy kemoterápiás kezelések előtt a betegek zenét hallgatnak. Ezek mind olyan lehetőségek, amelyek szerintem nincsenek eléggé kiaknázva, és nem részei a mindennapos gyógyító munkának. Egyre inkább afelé megy a világ, hogy szakbarbárok leszünk, mindenki egyvalamihez ért, de abból is inkább egy nagyon pici szegmenshez. Ugyanakkor gyanakvással néznek azokra, akik mondjuk több dolgot is magas szinten űznek, ráadásul ezeket még szeretik is vegyíteni.

Az elmúlt néhány hónapban meghódították Londont. Különleges helyszíneken léptek fel. Zsombor orgonakoncertet adott a Westminster-apátságban, ahol Gergelylyel négykezest is játszottak, majd számos egyéb londoni helyszínen is felléptek. Mennyiben befolyásolja ez a siker az orvosi pályájukat, illetve azokat a hangsúlyokat, amelyekről az előbb már szó esett?

„A BEETHOVEN-TEREM ORGONÁJA KÜLÖNLEGES, AMIKOR AZ ÉNEKESEK ÉNEKELNEK, ÉS JÁTSZANAK A HANGSZEREKEN, EZ AZ ORGONA OLYAN, MINTHA A ZENEKARBÓL SZÓLNA."

Gergely: Miután végeztünk az orvosi egyetemen, én a Semmelweis Egyetem Gyermekgyógyászati Klinikáján kezdtem el dolgozni. Nem tagadom, ez az időszak eléggé próbára tett, mert nem lehet az ember rosszabb orvos, nem adhat kevesebbet magából a hozzá forduló betegeknek azért, mert van egy másik szenvedélye is. Egyszerre mind a két helyen megfelelni nagy kihívás volt. Később, Zsomborhoz hasonlóan, aki a Zeneakadémia után Amszterdamban tanult, én is külföldön folytattam a zenei tanulmányaimat, a londoni Royal College of Musicban karmesterként és fortepianoművészként. Ott olyan professzorokkal dolgozhattam, olyan művészi benyomásokban, impressziókban volt részem, annyit adott hozzám művészileg, ami megerősített abban, hogy a művészet az én utam. Ugyanakkor, ha valakinek megadatott, hogy gyógyítson, akkor azt nem szabad elpazarolnia. Elég nehéz egyensúly ez, de azért mindig sikerül a megfelelő helyen tartani a fókuszt.

Zsombor: Most mindkettőnk életében a zene a hangsúlyosabb, de szeretettel fordulunk a minket megkereső betegekhez is. Idén februárban első magyar művészként adhattam szóló orgonakoncertet Londonban, a Westminster-apátságban. Számomra ez szinte felfoghatatlan élmény volt. Nemcsak maga a koncert, hanem az is, hogy a koncert játékhoz kell, vagy az a holisztikus szemlélet mind-mind alkalmazható és fontos az ember orvosi praxisában is. Ugyanígy az orvoslásban is alkalmazni lehet azt az átfogó látásmódot, amely a vezényléshez kell, amely segítségével a karmester ismeri és érti a különböző hangszerek működését, erényeit, korlátait, és amely segítségével képes biztosítani az egységes hangzást. A gyógyítónak is az a feladata, hogy ne szervrendszerenként, hanem egyben lássa és kezelje a pácienst.

Tóth-Vajna Zsombor szerint lenyűgöző, amikor az ember megáll a Dózsa György téren, és felnéz: mint egy régi korona, úgy tűnik ki a Lovarda épülete

Tóth-Vajna Gergely szerencsésnek tartja magát, hogy Budapesten él, ahol megannyi szépséget rejt a megújuló Budavári Palotanegyed

előtti pénteken négy órán keresztül csak a miénk volt az egész apátság: az esti sötétben sétálgattunk megannyi nagyság, így például Händel és a nagy királyok sírjai között. Aztán folytatódott a sor, így több londoni koncert mellett szintén első magyarként júniusban, a londoni Szent Pál-székesegyházban is megadatott a fellépés, decemberben pedig a MüPa nagytermében adunk majd elő barokk műveket.

Az orgona különleges hangszer, hiszen nem szállítható. Minden helyszínen más-más hangszer várja önöket. Hogyan lehet felkészülni ezekre a koncertekre?

Zsombor: Orgonán gyakorolni eleve nagyon nehéz. De mi szerencsés helyzetben vagyunk, hiszen a Karmelita épületegyüttes orgonáján is gyakorolhatunk. Egy olyan hangszer van a kezünk alatt, amely, ha nem is azonos azokkal, amelyek máshol vannak, de teljes körű felkészülést biztosít nekünk. Ez különleges szerencse, ráadásul most, hogy a Budavári Palotanegyed megújul, még nagyobb hatása van annak, hogy itt gyakorolhatunk. Pár év múlva olyan szép lesz ez a környezet, olyan különleges élmény lesz itt koncertezni, amilyet gyerekkorunkban el sem tudtunk volna képzelni.

Gergely: Korábban is volt néhány hely, ahol lehetett jó koncerteket adni, de ahol ilyen orgona, ilyen minőségű színpadtechnika, világítás van, még nem volt. Azok a koncertek, amelyek most itt, a Beethoven-teremben vannak, üde színfoltjai lettek a hazai koncertpalettának. Mi már azon gondolkodunk, hogy ha palota is megújul, mennyire jól fog szólni ott például egy csembaló- vagy kamarakoncert, úgyhogy izgatottan várjuk, hogy belakhassuk, „bejátszhassuk" a megújult tereket is a zenénkkel.

Február elején újra fellép a Karmelita épületegyüttesben a Tóth-Vajna testvérpár.

Vannak a Budavári Palotanegyedben kedvenc helyeik?

Gergely: Emlékszem, 15 éve voltak itt az amerikai rokonaink, és akkor lelkesen meséltem nekik, hogy ha majd újra jönnek ide, egészen mást fognak itt találni, mert visszaépülnek a történelmi helyszíneink mind, amelyeket a háborúban és az azt követő időszakban leromboltak. Régebben Zsomborral nagyon sokat sétáltunk ezen a környéken, és nemrég már a családomat, a feleségemet és a kislányomat is felhoztam ide. A kislányom le volt nyűgözve, főként az ikonikus szökőkút, a Mátyás kútja láttán. Emlékszem, amikor a gyerekklinikán dolgoztam, naponta buszoztam át az Erzsébet hídon, felnéztem a Várra, és mindig azt éreztem, milyen szerencsés vagyok, mert én itt élek, míg másoknak turistaként kell idejönniük, hogy láthassák ezt a szépséget.

Zsombor: Én például nagyon szeretem a Lovardát. Lenyűgöző, amikor az ember megáll lent, a Dózsa György téren, és felnéz: mint egy régi korona, úgy tűnik ki a Lovarda épülete. Büszkeséggel tölt el, hogy ilyen a környezetünk. Egyébként egy örömhír, hogy 2025. február 15-én újra itt, a Karmelitában adunk majd koncertet, és egy nagyon érdekes tematikát találtunk ki, amelynek van magyar és helyi vonatkozása is.

Gergely: A műsor egyik része angol, a másik pedig magyar barokk zene lesz. Az ötletet természetesen a hely történelme adta. Anna angol királynő a szatmári béke megkötésekor fontos diplomáciai szerepet játszott, és ekkor volt az ország nádora Esterházy Pál herceg, aki a *Harmonia Caelestis*t komponálta. A koncertünkön azt fogjuk bemutatni, hogy amikor a szatmári békét megkötötték 1711-ben, milyen zenék szóltak Anna királynő protestáns és Esterházy Pál katolikus udvarában.

Zsombor: Talán nem véletlen, hogy szintén 1711-ben jelent meg a *Harmonia Caelestis,* a Mennyei harmónia. Ezek az uralkodók, akik rengeteget háborúztak, a saját életükben keresték a békét és a harmóniát. Ezt a békét és harmóniát szeretnénk a közönségünknek átadni.

FRANCIA FELESÉG, MAGYAR KIRÁLYNÉ

CANDALE-I ANNA BUDÁN

II. Ulászló felesége határozott nő volt, rendkívüli népszerűségnek örvendett mind szépsége, mind pedig határozott fellépése miatt. Egyszerre királya és királynéja lett az országnak, férjére erős befolyást gyakorolt, és a nagy korkülönbség ellenére a 28 évvel fiatalabb Anna volt a domináns személyiség a kapcsolatukban.

CSALÁDJA, FIATALKORA

A fiatalon árván maradt Annát Európa különböző uralkodóházaihoz annyi rokoni szál fűzte, amennyi diplomáciai kapcsolatot más előkelők csak kiépíteni reméltek. Apja Candale grófja, anyja pedig navarrai infánsnő, vagyis királyi hercegnő volt. A francia király, XII. Lajos oldalági rokona volt nagybátyja révén, apai nagyanyja, Margaret de la Pole miatt pedig a rózsák háborújában kivérzett York-házhoz fűzték rokoni szálak, de a spanyol Ferdinánd király is családfája távoli ágán szerepelt. A francia királyné, Bretagne-i Anna is unokatestvére volt, így nem csoda, hogy Anna szüleinek korai, mindösszse a lány 16 éves korában bekövetkező halála után magához vette őt a királynéi udvarba, másik unokatestvérükkel, Foix Germánával együtt. Anna így a szülők halála előtt és után is a legkiválóbb körökben forgott, és a legkiválóbb neveltetésben részesült.

Foix vára, Candale grófnőjének, 1502-től a magyar királynénak, Annának szülőhelyén

II. Ulászló magyar király, az ország történetének második Jagelló uralkodója

LÁNYKÉRÉS EGY NŐS FÉRFITÓL

Candale-i Anna a magyar–cseh király II. Ulászlónak nem az első felesége volt – noha a királynéi és hitvesi feladatokat valóban elsőként tölthette be oldalán. II. Ulászló ugyanis korábban már kétszer kötött házassági szerződést. Elsőként, még csak cseh királyként az akkor mindösszse 12 éves Brandenburgi Borbálával 1476-ban, a lány ígéretes hozománya reményében. Ahogy azonban a politikai helyzet változása folytán Borbála és főleg családja egyre jobban elvesztette hatalmát és birtokaikat, Ulászló nem erőltette a szerződés egybekeléssel való megpecsételését – így sokáig maradt első feleségével egy jogilag kétes, gyakorlatilag nem házas helyzetben.

Második eljegyzését és ceremóniával megpecsételt házasságát nem mással kötötte, mint Mátyás király frissen megözvegyült feleségével, Aragóniai Beatrixszal. A magyarországi trón elnyerése érdekében elengedhetetlen volt a kiterjedt birtokrendszerrel és befolyással rendelkező, reprezentatívan is sokat jelentő Beatrix kezének megnyerése. Ulászlónak azonban nem állt szándékában életét az özveggyel leélni. A király utasítására Bakócz Tamás püspök az 1490-es esketés szövegében rejtett hibákat ejtett, melyekre hivatkozva később az uralkodó a Szentszékhez fellebbezhetett a házasság érvénytelenítése érdekében. Így is tíz évig tartott, mire a nemzetközi politika állása úgy alakult, hogy a pápa kinyilvánította Ulászló házasságának érvénytelenségét.

Az 1500-ban végre hivatalosan is nőtlen II. Ulászlót nemzetközi törekvései a francia udvar felé vezették. A török fenyegetés ellen összefogó francia–velencei–Jagelló, vagyis a Jagellók révén ekkor magyar–cseh–lengyel szövetség, melyet II. Ulászló francia házassága volt hivatott megpecsételni, épp annyira alakult az Oszmán Birodalom ellen, mint amennyire titokban a Habsburgok itáliai és közép-európai térnyerésének korlátozására. Ulászlónak felkínálták a választást a francia királyné udvarában élő két fiatal, kiváló családi kapcsolatokkal rendelkező hajadon, Candale-i Anna és Foix Germána között. A király választása az idősebb, 18 éves, gyermekszülő korban lévő Annára esett, aki történetesen korábbi felesége, Aragóniai Beatrix unokatestvére is volt. Hosszas diplomáciai egyeztetések után a menyasszony 1502. június 21-én indult Magyarországra.

HÁZASSÁG SZÉKESFEHÉRVÁRON

Három hónapon át utazott a leendő királyné esküvője és koronázása helyszínére. Az út hosszának oka a távolság mellett az érintett városokban tett kulturális-diplomáciai látogatás is volt. Kiváló neveltetése révén

ULÁSZLÓNAK FELKÍNÁLTÁK A VÁLASZTÁST KÉT FIATAL, KIVÁLÓ CSALÁDI KAPCSOLATOKKAL RENDELKEZŐ HAJADON KÖZÖTT, A KIRÁLY VÁLASZTÁSA ANNÁRA ESETT.

CANDALE-I ANNÁRÓL KÉSZÜLT MINIATÚRA, MELYEN KÍSÉRETÉVEL MAGYARORSZÁG FELÉ TART, PIERRE CHOQUE MUNKÁJA.

a fiatal Anna jártas volt a humanizmus és a reneszánsz világában, maga is a művészet és a tudomány lelkes pártfogója volt. Nem csoda hát, hogy a szükségesnél hosszabban is elidőzött az itáliai városokban – ahol a diplomáciai kapcsolatok építése leendő királynéként is fontos volt. Az utazásról, ahogy a királyné koronázásáról és a királyi pár budai bevonulásáról, részletes beszámolóval rendelkezünk Anna francia heroldja, Pierre Choque révén, aki útinaplóban jegyezte fel tapasztalataikat.

A leendő királynét Cremán, Brescián, Vicenzán, Padován, Velencén és Veronán keresztül mindenhol nagyszabású ünnepségekkel fogadták és búcsúztatták. Köszöntésére felvonultak a helyi püspökök a szent ereklyékkel, a nemesség szaténba, bársonyba öltözve, a céhek, a helyi értelmiség – jogászok, egyetemi oktatók és diákság is – mesterségük javát bemutatva. Anna a bevonulásokon aranyszőttes ruhába öltöztetve, drágakövekkel gazdagon kirakott ékszerekkel díszítve képviselte mind foix-i házát, mind pedig Magyarországot. A fogadásokon ételkülönlegességekkel kínálták, például állat és ember formájúra megmintázott, a vendégek címereivel díszített édességszobrocskákkal. Városról városra pompásabbnál pompásabb felvonulásokkal, állóképekkel, ünnepségekkel fogadták Annát. Heroldja szerint Vicenzában például „a második útkereszteződésnél volt egy nagy kerék, melyen tizenkét, sárga szaténba öltözött, különféle ékszerekkel díszített királynő ült, koronával a fején, és folytonosan a mondott keréken forogva azt mondták, hogy egyesülvén Fortunát hivatottak legyőzni, s uralják annak kerekét. A magasban volt egy király, akit Cupidónak neveztek, aki lábaival egy gömböt forgatott, amelynek oldalán két éneklő angyal azt dalolta: »Benedictus qui venit«", azaz 'áldott, aki jő'.

Velencében a dózse saját hajóján vezette körbe a városban a helyi elit kíséretében. Az aranyozott oroszlánokkal ékesített „hajó tatjánál egy igen nagy narancsfa állt, amelynek tetején egy aranyból készült gömb, alatta pedig egy nagy karmazsinvörös szaténlobogó volt. Erre egy nagy Szent Márk-kép volt festve a dózse címerével együtt". Velencei tartózkodása alatt megtekintette a Szent Márk-székesegyházban található ereklyéket, Krisztus vérét és koronájának egy tövisét. Nagyszabású, díszes fogadások és ünnepségek után augusztus 20-án hagyta el Velencét, és 23-án kötött ki hajója Zenggben (ma a horvátországi Senj). Ekkor lépett be leendő királysága területére. Hasonló pompával fogadták, mint eddigi útja során, és a Székesfehérvárig tartó útján több ezer katona kísérte, a török fenyegetés miatt. A koronázóvárosba végül 1502. szeptember 27-én érkezett meg, ahol a király már személyesen fogadta, főpapok, hercegek, grófok és bajor, velencei, sziléziai, raguzai követek kíséretében. Tiszteletére a város előtt lovagi tornát rendeztek. Két nap múlva, 29-én celebrálta Bakócz Tamás esztergomi érsek a királlyal

Candale-i Anna haláláról a Winkler-Kódex is megemlékezik.

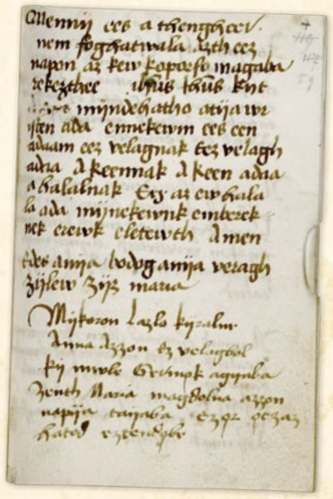

Forrás: ELTE Egyetemi Könyvtár és Levéltár (Egyetemi Könyvtár, [kézirat] Cod. Hung. 2 f. 58r)

való esküvői szertartást, valamint az újdonsült királyné koronázását, a résztvevők lelkes támogatásával.

ÉLET BUDÁN

A király és frissen koronázott felesége 1502. október 3-án érkezett Budára. Bevonulásuk a székesfehérvárihoz hasonlóan díszes és ünnepélyes volt: Annának még a lovát is arannyal szőtt karmazsinbársony borította, a tiszteletükre felvonult polgárság előtt több mint száz ágyút sütöttek el. Az uralkodói pár fogadására a fővárosban is hatalmas ünnepséget rendeztek lovagi tornával, zenészek fellépéseivel, és ami a legfőbb: lakomával, melyen a környező országok és távolabbi vidékek követei, valamint az ország főurai képviseltették magukat. Egy ilyen nagyszabású esemény egyszerre szolgált reprezentatív, valamint diplomáciai célokat.

A királyi pár ezután Budán rendezkedett be, Candale-i Anna kiállított oklevelei, iratai, levelei mind Budáról keltezettek, így tudhatjuk, hogy rövid magyarországi tartózkodása alatt hosszan nem hagyta el a fővárost. Ez nem is meglepő, hisz Annának erre kevés lehetősége nyílhatott volna: hamar várandós lett első gyermekükkel, az 1503. július 23-án születő Jagelló Annával. Jagelló Anna lett a felesége a később a (részben a házasság révén) magyar trónra lépő I. (Habsburg) Ferdinándnak.

Az udvarban töltött éveit mind kortársai, mind az utókor pozitívan értékelte – a beszámolók szerint Anna egy talpraesett királyné volt, aki a diplomácia és az udvar ügyeiben épp olyan tájékozottan mozgott, mint a művészetek és a kultúra terén. Főként itáliai követek és beszámolók sokat dicsérték érzékét a kormányzáshoz és az ország ügyeinek igazgatásához, melyből látszólag kivette a részét férje mellett.

Jagelló Anna Hans Maler zu Schwaz festményén (1519)

Itáliai festő: II. Lajos képmása, 16. század közepe, Szépművészeti Múzeum

Népszerűségéhez bizonyára nagyban hozzájárult az is, hogy Anna révén 1506-ban történhetett meg az 1326 óta először, hogy egy még regnáló uralkodónak életében törvényes fiú utódja, ezáltal megkérdőjelezhetetlen örököse születik. A majd II. Lajosként Mohácsnál eleső gyermek 1506. július 1-én született meg a palota falai között. A szülés körülményei azonban nem voltak szerencsések. A királyné második terhességét az elsőnél jóval nehezebben viselte, ideje nagy részét ágyhoz kötve volt kénytelen tölteni. Igyekeztek minél inkább kedvében járni, Budára hívták nagynénjét, Foix-Candale-i Margit őrgrófnét, valamint Velencéből hozattak neki osztrigát és a szüléshez bábát is. Azonban a támogató asszonyok jelenléte sem segíthetett Anna nehéz szülésén, mely során a várva várt trónörökös napvilágot látott. Bár a kis herceg életben maradt, és idővel megerősödött, felnőni már anyja nélkül volt kénytelen – a királyné a herceg születése után három héttel elhunyt a szülést követő komplikációk miatt.

A KORABELI BESZÁMOLÓK SZERINT ANNA A DIPLOMÁCIA ÉS AZ UDVAR ÜGYEI TERÉN TÁJÉKOZOTTAN MOZGOTT, AKÁRCSAK A MŰVÉSZETEK ÉS A KULTÚRA VILÁGÁBAN.

A különböző országokból származó követek hazaküldött jelentései alapján feltételezhetjük, hogy II. Ulászlót mélyen megrázta felesége elvesztése – bánatát hangsúlyozzák a leírások, és ezt támasztathatja alá az is, hogy élete hátralevő tíz évében sem nősült újra. A királyné tragikusan korai halálát az ország egésze gyászolta, a Margit-szigeti domonkos apácák éppen készülő kódexükben, a Winkler-kódexben ki is tértek a szomorú hírre: „Mikoron László királyné Anna Asszony ez velágból ki múlné[k] Gyermök ágyába Szent Mária Magdolna asszony napja tájába ezör ötszáz hatod esztendőbe". A beszámolók mind egyetértettek abban, hogy nemcsak Ulászló vesztett el egy hű feleséget, de az ország is egy rátermett királynét.

ZSUKA TOLLÁBÓL
CSILLAGOK KRÓNIKÁSA

***„Énekek éneke így énekellek: / Nem jött el hozzám soha az én mátkám, / Nem jött el hozzám soha, aki kellett, / Időben-siker, pénz, háboru, béke / S egy teljes asszony szive szivem mellett"* – ezekkel a sorokkal kezdi 1913-ban írt *Élet helyett órák* című versét Ady Endre. Nem Lédához szólnak már ezek a szavak, de még nem is Csinszkához, hanem egy rövid ideig tartó, ám annál meghatározóbb szerelemhez, Dénes Zsófiához, aki néhány hétig a menyasszonya, majd évekig közeli barátja volt a költőnek. Zsuka íróként és újságíróként nem csupán Ady alakját rajzolta meg biztos tollvonásokkal az utókornak, hanem a korszakot is, melyben élt. Otthona idős korában hosszú időn át a budai Vár egyik legendás épülete, a Fehér Galamb-ház volt.**

A RIPORT POÉTÁJA

Hercegovina cigarettával kínálta József Attilát, miközben a költő az *Ünnep* hetilap Ó utcai szerkesztőségében a honoráriumára várt. A *Reggel* című lap szombati szerkesztőségi konferenciáin a vele szomszédos széken Krúdy Gyula unatkozott. Fedák Sárit egy belvárosi selyemboltban látta meg először, még lánykorában, majd újságíróként gyakori vendég volt a színésznő Dunára néző budai műteremlakásában, sőt egyszer még európai utazásra is indultak együtt. Rippl-Rónai Józsefet 1926 nyarán arról faggatta, milyen érzés, hogy önarcképe a firenzei Uffizi képtár falára került. Móricz Zsigmond biztatta Ady halála után arra: írja meg a költőről, amit tud – mindent, őszintén.

Kevés olyan krónikása akad a 20. századi magyar művészvilágnak, mint Dénes Zsófia, a remek tollú író és újságíró, aki éles szemmel, nagyfokú érzékenységgel és néhol bizony leplezetlen, eszményítő elfogultsággal rajzolta meg portréit letűnt korok máig ható alakjairól.

Rippl-Rónai József-festmény 1897-ből: Önarckép barna kalapban

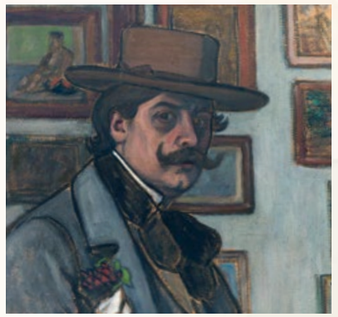

KÜLÖNLEGES GENERÁCIÓ TAGJA

Dénes Zsófia 1885 januárjában született, két hónappal volt idősebb Kosztolányi Dezsőnél, és 1987-ben hunyt el. Életének 102 éve alatt az első sorból figyelte a művészeti élet alakulását, melynek nem csupán megfigyelője, de maga is részese volt – hol fürge tollú újságíróként, hol okos és megértő barátként, hol kifinomult ízlésű műértőként. Mivel az emberek és a mögöttük meghúzódó sorsok éppúgy lenyűgözték, mint a papírra vetett szavak vagy a vászonra vitt színek, újra és újra, kifogyhatatlan lendülettel kérdezett. A válaszokat és a beszélgetések alatt születő benyomásait pedig – az utókor nagy szerencséjére – le is írta: fáradhatatlanul dolgozott azon, hogy minél többet megörökítsen a magyar irodalom- és művészettörténet szempontjából oly fontos évtizedek illékony pillanataiból. „Amit ebben a könyvemben megírtam, az ilyen formában nálunk talán szokatlan. Élménykönyv magyar kortársaimról, akik valamennyien alkotók voltak, akár írtak, építettek, festettek, mintáztak, színpadon játszottak, akár a tudománynak éltek. A nincstelen küszködőkön kívül másfajta ember engem, az írót, sohasem érdekelt. De a kiváltságos egyéniségeket figyeltem és megjegyeztem magamnak. Ami e találkozások élményeiből bennem a mai napig megmaradt, igyekszem átadni a fiatalabbaknak, mert már szinte alig akad az ábrázoltak között, akikkel ők még találkozhatnak. Valami vissza nem térőt jelentenek, amit én, mint korom tanúja, és magam is egyszeri jelenség, még tükrözhettem" – írja az 1981-ben megjelent *Úgy, ahogy volt és…* című könyvének előszavában arról, miért volt számára fontos még a századik évének küszöbén is, hogy minél szélesebb köröknek mesélje el ezeket a kordokumentumnak is beillő történeteket.

Fémes Beck Vilmos, Tersánszky Józsi Jenő, Cosma Cos bej, Tihanyi Lajos, Fényes Beck Vilmos felesége, Omelka Mária az ülő Dénes Zsófia körül

Forrás: Petőfi Irodalmi Múzeum

KEVÉS OLYAN KRÓNIKÁSA AKAD A 20. SZÁZADI MAGYAR MŰVÉSZVILÁGNAK, MINT DÉNES ZSÓFIA, AKI OLYKOR ESZMÉNYÍTŐ ELFOGULTSÁGGAL MESÉLT HŐSEIRŐL.

A PÁRIZSI TUDÓSÍTÓ

Dénes Zsófia – vagy ahogy mindenki hívta, Zsuka – Dénes Zsigmond és Altschul Ilona gyermekeként látta meg a napvilágot. Édesapja mérnökként részt vett a Vaskapu szabályozásában, illetve szerepet vállalt a Gel-

lért-hegyi Duna-part kialakításában is az Erzsébet híd építésekor. Miután leérettségizett, Zsuka irodalmi és művészettörténeti tanulmányokat folytatott a Budapesti Tudományegyetemen. Alig múlt húszéves, amikor hozzáment Morzsányi Győző bankhivatalnokhoz, ám házasságuk nem tartott sokáig a férj tüdőbetegsége miatt, a fiatal nő öt év múlva megözvegyült. Az 1910-es évek elején sok időt töltött Párizsban, ahonnan több budapesti lapnak is küldött tudósításokat.

ÍRÓKÉNT ÉS ÚJSÁGÍRÓKÉNT NEM CSUPÁN ADY ALAKJÁT RAJZOLTA MEG BIZTOS TOLLVONÁSOKKAL AZ UTÓKORNAK, HANEM A KORSZAKOT IS, MELYBEN ÉLT.

BARÁTSÁGGÁ SZELÍDÜLT SZERELEM

Ady Endrével Balázs Béla révén ismerkedett meg 1913 őszén. Zsuka rajongott a költőért, és Ady is azonnal felfigyelt rá, sőt hamarosan házasságot is ígért neki, ám a feltételt, melyet újdonsült menyasszonya támasztott, vonakodott elfogadni: nem akart szanatóriumba vonulni, hogy kikezeltesse csapodár életviteléből fakadó betegségeit. S ha ez nem lett volna elég, a nő édesanyja is minden erejével azon volt, hogy megakadályozza ezt a házasságkötést.

Forrás: Fortepan

A frigyből végül nem lett semmi, Ady életébe megérkezett Boncza Berta, a halhatatlan Csinszka, Zsuka pedig néhány évvel később hozzáment a török szultán egyik miniszterének orvos fiához, Cosma Cosma bejhez, akivel Svájcban, Németországban, majd Ausztriában élt. Kapcsolata Adyval azonban nem szakadt meg: szerelmük barátsággá szelídült, és egészen a költő 1919-ben bekövetkező haláláig szoros viszonyt ápoltak.

ZSUKA EMLÉKEZETE

Húsz évvel később döntött úgy, hogy megírja az Adyval kapcsolatos emlékeit. A könyv címéül a hozzá írt vers címét választotta. Sem Léda, sem Csinszka nem élt már ekkor. Zsuka az *Élet helyett órák* kéziratát még a megjelenés előtt megmutatta Ady Lajosnak, a költő testvérének, aki egy előszó írásával adott nyomatékot beleegyezésének. A könyv megjelenését 1940-ben Móricz Zsigmond a következő szavakkal köszöntötte a *Kelet Népé*ben: „Írásod érzékletesen, annyira vérig komolyan és akusztikai tisztaságban hatott rám, hogy míg olvastam, ott voltam Ady forgószél-körében, a szobájában, vele, veletek." Zsuka nem csupán a saját emlékeire hagyatkozott, hanem rengeteget kutatott és interjúzott Ady múltjával kapcsolatban. Később a költő nagyváradi éveinek történetét is feldolgozta az *Akkor a hársak épp szerettek* című könyvében.

Egész életében az első sorból figyelte a művészeti élet alakulását

Négyszer ment férjhez hosszú élete során. 1928-ban, miután másodszor is özvegységre jutott, Nagy Andor újságíró felesége lett, akivel egészen 1943-ig, a férfi haláig élt. Negyedszer pedig nyolcvanévesen talált rá a szerelem: a nála harminc évvel fiatalabb festőművészhez, Szalatnyay Józsefhez ment feleségül, akivel hosszú időn át a budai Vár egyik legendás épületében, a Fehér Galamb-házban éltek. Megannyi múltidéző portré és visszaemlékezés született itt Zsuka tollából, aki élete vége felé így mesélt az

Forrás: Fortepan

Úri utca, szemben a Szentháromság utca keresztezésénél balra a Fehér Galamb-ház

íráshoz fűződő viszonyáról: „Kilencvenöt éves lettem. Csaknem hetven éve kényszerem, hogy írjak. Nem úgy értem: kenyérért. Az másképp is akad huszonöt éves nőnek. De megnyugvásért. Lecsillapodásért. Túlélésért. Ez az igazság. […] A szomjúság még tart, még nem jött el az éjjel. Még írok. De az alkonyat már sűrű. Egyre-egyre sűrűbb."

DÉNES ZSÓFIA

Dénes Zsófia 1885. január 14-én született Budapesten, és 1987. január 23-án hunyt el. A Budapesti Tudományegyetemen irodalmi és művészettörténeti tanulmányokat folytatott. 1912-től a *Pesti Napló*, majd a *Világ* párizsi tudósítója lett. Irodalmi munkásságának fő forrása Ady Endrével való megismerkedése volt. Ady iránti szerelmének, barátságának személyes történetét ábrázolja az *Élet helyett órák* (1940) című könyvében. Gyakran bírálták kritikusai szubjektivizmusa, elfogult indulatai miatt, ám vitathatatlan az is, hogy az Ady-biográfia egyes részleteit pontosabban, világosabban látjuk visszaemlékezései ismeretében. Dénes Zsófia 102 éves koráig élt. Temetése 1987. február 6-án volt a Farkasréti temetőben.

Gaál Tibor grafikusművész, Magyar Arany Érdemkeresztttel kitüntetett portrékarikaturista.
Évek óta dolgozik *Nagy magyarok* című portrésorozatán, melynek darabjai történelmünk máig ható alakjait idézik meg.
Rendszeres rovattal jelentkezik magazinunkban.

EGY VÁRVA VÁRT ÚJJÁSZÜLETÉS

Ybl Miklós csodás Duna-parti örökösége az ezredfordulóra méltatlanul lepusztult, csupán halovány és roskatag árnyékává vált egykori önmagának. Hogyan született újjá végül a Várkert Bazár? Miként nyerte vissza régi fényét? Az emblematikus épületegyüttes történetét bemutató cikksorozatunk harmadik – befejező – részében erről mesélünk.

A legendás Ifipark 1984 szeptemberében zárta be kapuit örökre a Várkert Bazárban, a közönség a P. Mobil *Elektronikus Temetés* című koncertjén köszönhetett el az addigra már életveszélyessé vált épületektől. Száz év leforgása alatt az Ybl Miklós által tervezett neoreneszánsz épületegyüttes – a fővárosiak egyik legkedveltebb találkahelye – egy gyönyörű ékszerdobozból szomorú látványt nyújtó, romos komplexummá vált, melyet állapota miatt le is zártak a látogatók elől. Noha a Várkert Bazárt – több budapesti helyszínnel együtt – 1987-ben a világörökség részévé választották, közel három évtized telt el ebben a sem a helyszínhez, sem az épület történetéhez nem méltó állapotban.

RÉGI ÉS ÚJ TALÁLKOZIK

A magyar kormány 2011. október 19-én döntött úgy, hogy megkezdődhet az épületegyüttes rekonstrukciója. Az újjáépítési munkálatokat régészeti feltárás előzte meg, melyet a Budapesti Történeti Múzeum szakemberei végeztek. Számos izgalmas tárgy került elő a föld alól: középkori

és a török hódoltság idejéből származó ékszereket, ezüstpénzeket, edényeket, szerszámokat és fegyvereket találtak a régészek. A terület északnyugati részén, a Várhegy oldalában szintén a hódoltság idejében épített kőépületek maradványai – téglapadló és döngölt agyagpadló – kerültek elő. A török korból bukkant fel egy vasrácsos lefolyó is, melynek érdekessége, hogy egy kilyuggatott szűrőt rögzítettek rá, így akadályozva meg, hogy nagyobb szennyeződések jussanak a csatornába. A földmunkák során nyolc, török korból származó helyiség alapfalai is előkerültek, ahol valószínűleg Buda 1686-os visszafoglalásának idejéből fennmaradt, faragott kő és öntött fém ágyúgolyókat találtak, százas nagyságrendben. A Várkert Bazár északi területén működő egykori ágyúöntő műhelyekre emlékezteti ma a látogatót az Öntőház udvarban, illetve a Lépcsőpavilonban az az acélborítású fal, melyben lyukak és stilizált ágyúgolyók sora helyezkedik el.

Az átfogó régészeti kutatások után, 2013 nyarán megkezdődhettek a rekonstrukciós munkálatok. Az újjáépítés alapkoncepciója szerint a régi nem keveredhetett az újjal, vagyis ha valami nem képezte az egykori Ybl-féle épület részét, akkor azt újszerű technikákkal, modern megjelenéssel tették az épületegyüttes részévé, így különböztetve meg az eredetitől. A projekt megvalósítása során nemcsak felújították a közel 9 ezer négyzetméternyi épületegyüttest, de egy majdnem ugyanekkora kertet és udvart is kialakítottak, a régi épületrészekhez pedig mintegy 18 ezer négyzetméternyi új területet építettek hozzá. Az újonnan megépült garázs – csakis a talajszint alá kerülhetett, hiszen egyedül ily módon nem zavarja az Ybl Miklós által megálmodott látképet.

> *A Várkert Bazár 2014-ben nyílt meg újra a látogatók előtt, és a főváros egyik legnépszerűbb, pezsgő, élettel teli helyszínévé vált.*

Az Ybl Miklós térről elérhető multifunkciós rendezvényterem kiválóan alkalmas színházi előadások, koncertek, konferenciák, gálavacsorák, divatbemutatók, kiállítások, bálok, de akár filmforgatások lebonyolítására is. A rendezvényterem és tágas előtere ötvözi az Ybl Miklós által tervezett eredeti épületelemeket a mai kor legmodernebb építészeti vívmányaival. A Neoreneszánsz kertből közelíthető meg az Öntőház udvar, az ott található szabadtéri színpad és étterem. Jól érzékelteti a munkálatok összetettségét az a számadat, mely szerint mindehhez 150 ezer köbméter föld megmozgatására és elszállítására volt szükség, ennek harmada később visszakerült, hogy a királyi kertek alapjául szolgáljon. A talajra friss, tápanyagokban gazdag termőföldréteg került, aminek köszönhetően a többi között a Várkert Bazár Neoreneszánsz kertje és annak egyik fénypontja, a Triton-kút is újjászülethetett.

A beruházás részeként felvonók is épültek a területen. A 22 méter magasra emelkedő Mária-lift 2014-es üzembe helyezése óta csaknem két és fél millió utat tett meg. A felvonó a várfalak déli oldalánál húzódik, beillesztése a kőtömbök és a Várhegy sziklái közé kisebb építészeti bravúrnak számított. A látogatók közlekedését Kelet-Közép-Európa

A Várkert Bazár a főváros különleges ékszerdoboza, ahol művészet és természet együtt, egymást kiegészítve él

A VÁRKERT BAZÁRRAL OLYAN ÚJ KULTURÁLIS ÉS KÖZÖSSÉGI TÉRREL GAZDAGODOTT A FŐVÁROS, AHOL MINDEN KOROSZTÁLY JÓL ÉRZI MAGÁT.

legnagyobb szabadtéri mozgólépcsője is segíti, amely a Vízhordó lépcsővel párhuzamosan köti össze a kertet a Keleti felvezető úttal.

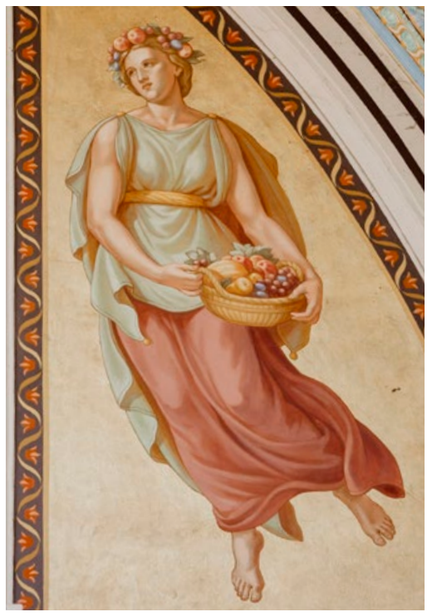

IPARMŰVÉSZETI GYÖNGYSZEMEK

A rekonstrukcióban részt vevő restaurátorokra igen összetett feladat hárult. Annak érdekében például, hogy az új épületelemeket meg lehessen valósítani, szét kellett bontani a feljáró rámpa kőszerkezetét, el kellett szállítani a kőelemeket, majd restaurálásuk után újra fel kellett építeni a rámpát, pontosan az eredeti állapotnak megfelelően, minden egyes darabot az eredeti helyére illesztve vissza.

Hasonló alaposságot követelt a terazzo és márványmozaik járóburkolatok felújítása is, amiket eredeti színeikben és mintázatukkal állítottak helyre a szakemberek, dacára annak, hogy a bányák, ahonnan 130 évvel ezelőtt a kőanyagot a Várkert Bazár építéséhez beszerezték, ma már nem működnek. Az eredeti padló csupán

Egyedülálló építészeti alkotás, amely egyidejűleg képes történelmi, kulturális és természetközeli élményt nyújtani

kevés helyen maradt meg olyan állapotban, hogy továbbra is használható legyen, de ahol csak lehetett, megmentették a régi felületeket.

A fémrestaurátori feladatok legnagyobb részét az eredetileg a korszak legnevesebb díszműkovácsa, Jungfer Gyula műhelyéből kikerülő vaskorlátok helyreállítása jelentette. A Várkert Bazár lépcsőházaiban, függőfolyosóin és kapuin megközelítőleg 320 folyóméter vaskorlát és kerítés restaurálását, valamint 115 folyóméter öntött-vas korlát rekonstrukcióját kellett elvégezni.

A farestaurátorok számára a bazársor üvegezett portálja jelentett különleges kihívást rejtő feladatot. Ezeken aprólékosan kidolgozott, fenyőfából faragott kariatidák találhatók, melyeket egytől egyig helyre kellett állítani. Legalább ilyen aprólékos munka volt a lépcső- és fülkepavilonok mennyezeteit díszítő majolikamázas épületkerámiák restaurálása is. Sajnos az eredeti darabok között – melyek a pécsi Zsolnay kerámiagyár első budapesti épületkerámiái voltak – sok olyan akadt, amelyet restaurálással már nem lehetett helyreállítani, ezeket újra kellett gyártani. Ha valaki az eredeti majolikadíszeket szeretné megtekinteni, érdemes a fülkepavilon felé vennie az irányt, itt ugyanis csak 19. századi díszítőelemek találhatók.

A sokévnyi tervezés, hosszas és alapos régészeti munka és a minden részletre kiterjedő, a múlt építészeti és iparművészeti örökségét a modern kor kívánalmaival ötvöző újjáépítés után 2014-ben a látogatók ismét birtokba vehették a Várkert Bazárt, mely az azóta eltelt tíz esztendőben újra a főváros egyik legnépszerűbb, pezsgő és élettel teli helyszínévé vált.

SZÉCSI PÁL NYOMDOKÁBAN

Mujahid Zoltán egy tehetségkutató műsorban robbant be a köztudatba, azóta folyamatosan jelen van a hazai zenei életben, és komoly rajongótábort tudhat magáénak. Újabban a legendás énekes, Szécsi Pál dalait adja elő a közönséget azonnal elvarázsoló stílusban. Augusztus 23-án a Várkert Bazárban találkozhatunk vele a *„Szeretni bolondulásig" – Szécsi Pál dalai* című koncertjén.

Az énekestől megtudtuk, hogy ugyan korábban a rádióban találkozott már Szécsi Pál dalaival, de igazán a megasztáros szereplése után ismerte meg behatóbban. Többektől érkezett visszajelzés, hogy nagyon hasonlít a zenei stílusa, énekhangja Szécsi Páléra, és örülnének, ha az ő dalait is énekelné. Ahogy telt az idő, Mujahid Zoltán egyre tudatosabban fordult a táncdalénekes művészete felé, és rájött, hogy a rá jellemző lírai hangvételű, nagy ívű dalok nagyon közel állnak hozzá. Mujahid Zoltán elmondta, hogy egyik alkalommal egy egri táncdalfesztiválos műsorra kapott felkérést, ahol a hatvanas évekből kellett előadót választania. Ekkor már nem volt kérdés, hogy Szécsi Pál dalait adja majd elő. A koncerten úgy érezte, a dalok nagyon jól állnak neki, és Szécsi Pál lelkének egy darabja jön át az előadott szerzeményeken keresztül. Természetesen kerüli az utánzást, a saját stílusában énekli az egykori slágereket. „Ezekben a dalokban pont az egyszerűség a legfontosabb. A Szécsi Pál-dalokkal való foglalkozás, na meg persze a rengeteg gyakorlás sokat változtatott a stílus iránti alázatomon, nagyon sokat fejlődtem. Az éneklés nem egyedül abból áll, hogy az ember megmutatja, mit tud, hanem hogy a finomságokat, a rezdüléseket is elsajátítja" – magyarázta.

Az egri koncert után újra megtapasztalhatta, hogy sokan meglátták benne Szécsi művészetének méltó folytatóját. Eldöntötte, komolyabban kíván foglalkozni ezzel, és hálával tartozik a közönségnek, hogy biztatták, támogatták ebben. „Esküt tettem arra, hogy amíg élek, ápolni fogom Szécsi Pál zenei örökségét" – hangsúlyozta.

Mujahid Zoltán

Mujahid Zoltán nyár végi koncertjén fellép az énekes közeli barátja, Tóth Vera, aki Cserháti Zsuzsa-dalokat ad majd elő. Cserháti jó kapcsolatban volt Szécsivel, részben neki köszönheti, hogy megismerte a szakma.

A koncerten Szécsi dalainak a legjava hangzik majd el. „Megpróbáljuk korhűen visszaadni a két csodálatos művész zenei világát. Egyébként roppantul inspirált ez a világ, úgy érzem, révbe értem, születtek új, Szécsi Pál ihlette saját dalok, és ezeket is eléneklem majd a Várkert Bazárban" – magyarázta Mujahid Zoltán, aki azt is elmondta, hogy az egyik kedvenc dala a *Pillangó*, amelynek mély mondanivalója, bús, melankolikus zenei világa szinte azonnal levette a lábáról.

Szerinte Cserháti Zsuzsa és Szécsi Pál rendkívül mély, érzelmes dalokat adtak elő, és manapság sajnos sokan elutasítják az érzelmességet. Egy monoton zenei világ felé haladunk, amelyből a melódiák kiveszőben vannak. Az énekes azon dolgozik, hogy ezeket visszahozza. Hozzátette, tapasztalatai szerint a Szécsi-dalokra a fiatalabb generáció is nyitott, ezért küldetésének tekinti, hogy velük is megismertesse ezeket a dalokat.

PROGRAMOK A VÁRKERT BAZÁRBAN

07. 03.	KertMozi – Lefkovicsék gyászolnak
07. 14.	Tánc a kertben – Tökéletes mosoly
07. 17.	KertMozi – Friss Hús rövidfilmes válogatás
07. 26.	Magyar Nemzeti Táncegyüttes – Drakula
07. 31.	KertMozi – Mesterjátszma
08. 14.	KertMozi – MOME Animációs válogatás
08. 23.	„Szeretni bolondulásig" – Szécsi Pál dalai – Mujahid Zoltán koncertje
08. 25.	Tánc a kertben – CAR(WO)MEN – Feledi Projekt
08. 26.	When The Music's Over – The Doors-feldolgozások
08. 28.	KertMozi – Valami madarak
08. 31.	Improvizációk klasszikustól a jazzig – A BFTZ és a Sárközi Trió közös koncertje
09. 05.	Makám 40 koncert
09. 06.	Emilio Live koncert

www.varkertbazar.hu • A programváltoztatás jogát fenntartjuk!

Várkert Bazár

FESZTIVÁLLAL ÜNNEPELT A VÁRKERT BAZÁR

Könnyűzenei, kulturális és családi programokat felvonultató fesztivállal, a VárkertFeszttel ünnepelte megújulásának 10. évfordulóját a Várkert Bazár május 31. és június 2. között. A nagykoncertektől kezdve a színházi, az irodalmi, a táncos és a filmes programokon, a kézműves workshopon és a hangszerbemutatón át a szabadtéri hintán és fotózáson keresztül a különleges gasztromeglepetésekig rengeteg izgalmas programon vehettek részt az érdeklődők.

Van mire büszkének lenni, és van mire visszatekinteni az elmúlt évtizedből: mára a 10 éve újjászületett Várkert Bazár a főváros közkedvelt és megkerülhetetlen kulturális helyszíne lett. A jubileumi évad csúcspontjaként a VárkertFeszt színes és gazdag programokkal várta a közönséget három napon keresztül. Nagy Feró és a Beatrice a fesztivál nyitónapján koncertezett, a legújabb felállás a fesztiválon debütált a fővárosi közönség előtt.

A háromnapos fesztivál nemcsak a turistáknak, hanem minden idelátogató érdeklődőnek, kicsiknek és nagyoknak különleges élményt nyújtott. Hatalmas sikere volt a Magyar Nemzeti Táncegyüttes *Csipkerózsika* című előadásának. Többek között fellépett Szulák Andrea a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekarával, a Random Trip koncertjének vendége pedig mások mellett Kovács Kati és Tátrai Tibor volt, a Besh o droM Másik Jánossal egészült ki. Juhász Anna és Bősze Ádám irodalmi estje nagy művészek szerelmeit idézte meg Udvaros Dorottya és Seres Zoltán színművészek segítségével. A Grecsó fivérek *Többet magunkról* című irodalmi táncprodukciójának gerincét az egyedi Grecsó Krisztián-prózák és anekdoták adták, színházi élménnyé pedig az improvizatív dzsessz-zene és a pillanat szülte kortárs balett varázsolta.

Voltak filmvetítések, táncelőadások, családi programok és workshopok is. Az izgalmas családi események mellett különleges tárlatvezetésekkel és ínycsiklandó gasztromeglepetésekkel is készültek a szervezők. Nemcsak a gyerekek, hanem a kreatív felnőttek is alkothattak, például újrahasznosított reklámponyvákból készíthettek egyedi pénztárcákat. A VárKERT Moziban a 60-as, 70-es éveket bemutató *Budapest retró 2.* című filmet és a japán mitológiát alapul vevő romantikus vígjátékot, a *Liza, a rókatündér*t vetítették.

A kisebbeket június 1-jén a Maszk Bábszínház *Mátyás király bolondos bolondja* című előadás, Szeder és Lóci, majd Kovácsovics Fruzsina koncertje várta. Délután a Tárkány Művek világzenei koncertjét hallgathatták meg az érdeklődők. Ezt követően

Az Öntőház udvar előtti teraszon különleges fotókat lehetett készíteni

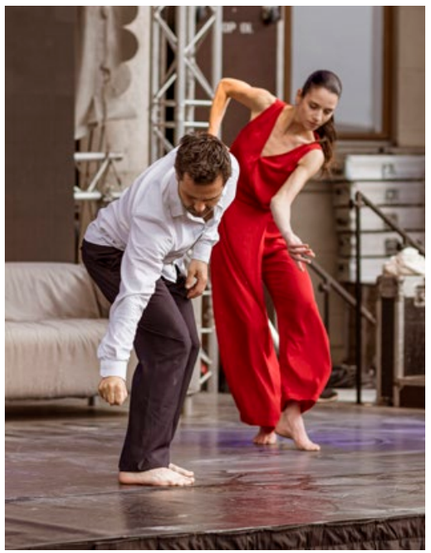

***A Többet magunkról** című irodalmi előadás alapját a Grecsó Krisztián-prózák adták, színházi élménnyé az improvizatív kortárs balett varázsolta*

A VárkertFeszten fellépett a Random Trip is, a koncertjük vendége pedig mások mellett Kovács Kati és Tátrai Tibor volt

A nyitónapon adott koncertet Nagy Feró és a Beatrice, a zenekar legújabb felállása a fesztiválon debütált a fővárosi közönség előtt

Pál István Szalonna és bandája is szórakoztatta a közönséget a Várkert Bazár háromnapos fesztiválján

a szintén világzenét játszó Söndörgő lépett fel. Június 2-án *A furfangos csodadoktorok* című előadást mutatta be a Maszk Bábszínház, kora este pedig Pál István Szalonna és bandája muzsikált.

A Zenélő Budapest óriáshangszeres bemutatóin mindenki „zenésszé változhatott", és megpróbálhatta megszólaltatni az izgalmas közösségi hangszereket.

A Lépcsőpavilonban fotók készültek a fesztiválozókról. Az Öntőház udvaron szórakoztató kézműves foglalkozások várták a legkisebbeket. Voltak óriás fajátékok és egy különleges hinta is. Metha, a Be Massive elektronikus zenei partysorozatának alapítója, a nyitó- és a záró napon is ingyenes koncertet adott.

A VárkertFeszt után is egész nyáron várja az érdeklődőket a Várkert Bazár. A labdarúgó-Európa-bajnokság ideje alatt együtt lehet szurkolni a meccseken az Öntőház udvaron a Nemzeti Sporttal és az Országos Széchényi Könyvtárral kialakított szurkolói zónában. Júniustól pedig fellép többek között a Keep Floyding, a Makám 40, Emilio, Deva, az Aurevoir. és Tátrai Tibor friss projektje, a godfater.; Mujahid Zoltán pedig Szécsi Pál-esttel jelentkezik, Tóth Verát vendégül látva. A Szárazárok színpadon kutyabarát kertmozi működik nyáron, és folytatódnak az YBL POP, az Electric Lounge, a Tánc a Kertben és a Várkert Jóga sorozatok is.

További részletes és aktuális információkért látogassanak el a www.varkertbazar.hu oldalra.

A VárkertFeszt nyitónapján, koraeste a Magyar Nemzeti Táncegyüttes előadásában a Csipkerózsika *volt látható*

SZURKOLÓI TERASZ A VÁRKERT BAZÁRBAN

A Budavári Palotanegyed a város egyik legismertebb és leglátványosabb helyszíne, gazdag történelmi és kulturális hagyományokban. Egyedi atmoszférája és gyönyörű környezete már önmagában felejthetetlen élményeket adhat az ide látogatóknak. Ehhez most az idei labdarúgó-Európa-bajnoksághoz kapcsolódó szurkolói terasz és színes programsorozat is hozzájárul. Jöjjenek, szurkoljanak a magyar válogatottnak, és nézzék meg a többi meccset is a Várkert Bazár Öntőház udvarában.

Vannak dolgok, amelyeket együtt sokkal jobb megélni, mint külön-külön. Ilyen például, ha közösségben izgulhatunk a magyar válogatottért. Idén nyáron a foci szerelmesei 2021 után ismét birtokba vehetik a tíz éve megújult Várkert Bazár Öntőház udvarát. A Nemzeti Sport hivatalos szurkolói teraszán július 14-ig minden meccsnapon együtt követhetjük figyelemmel a mérkőzéseket. Az Öntőház udvaron felállított óriáskivetítő és hozzá kapcsolódó szurkolói terasz vár mindenkit, aki egyedi környezetben szeretné követni a magyar válogatott izgalmas meccseit.

Az eseménysorozaton minden mérkőzést élőben követhetnek az ide látogatók. A különleges és közös élményekhez ingyenes programokkal is készülnek a szervezők, amikhez a festői szépségű budai panoráma is hozzájárul. Élő közvetítések, szakértői meccselemzések, családi események, gyermekfoglalkozások, nyereményjátékok várják az érdeklődőket.

A Nemzeti Sport és a Várkert Bazár szurkolói teraszához kapcsolódó kísérő programok egyik izgalmas epizódja az a futball- és kultúrtörténeti kiállítás, amely június 14-től látogatható. Az egyedülálló tárlat részben szabadtéren, részben az Országos Széchényi Könyvtár belső tereiben kap helyet, és célja, hogy a hazai futballsikereken keresztül mutassa be a sport és a kultúra viszonyát. Útban a szurkolói teraszhoz, a Várkert Bazár Gloriettjéhez vezető rámpán lesz majd látogatható a kiállítás egyik része, amely a magyar foci korai időszakát és a plakátművészet egyik hőskorát idézi fel. A Budavári Palota szintjén pedig a futball tárgyi emlékeivel ismerkedhetnek meg az érdeklődők, amelyek többek között bemutatják a foci világától elválaszthatatlan totót is.

Az Országos Széchényi Könyvtárban a foci magyar mozgóképes pillanatait tekinthetik meg, és korabeli újsághíreket is lapozhatnak majd a látogatók.

A Nemzeti Sport és a Várkert Bazár szurkolói terasza az Öntőház udvaron várja az érdeklődőket július 14-ig minden meccsnapon.

A SZURKOLÓK 2021 UTÁN ISMÉT BIRTOKBA VEHETIK A TÍZ ÉVE MEGÚJULT VÁRKERT BAZÁR ÖNTŐHÁZ UDVARÁT.

BUDAVÁRI PALOTANEGYED · nemzeti sport · ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR · AZ EGÉSZSÉGES NEMZET MINDANNYIUNK KÖZÖS ÜGYE

SZENZÁCIÓS VISEGRÁDI LELETEK KERÜLTEK ELŐ

Régészeti szenzációnak számító faragott márványtöredékek bukkantak elő a visegrádi műemlékegyüttes újjászületését megelőző feltáráson. A munkálatok folyamán a Várkapitányság megbízásából dolgozó régészek kiemelt figyelmet fordítanak az értékmentésre, a múlt emlékeinek feltárására, dokumentálására és bemutatására. Ennek is köszönhető a most megtalált leletegyüttes.

A márványoltár kiemelkedő színvonala egyértelműen arra utal, hogy Benedetto da Maianónak (1442–1497), a firenzei kései quattrocento szobrászat egyik legjelentősebb mesterének alkotása

Hasonló művészeti értékű és ilyen állapotban fennmaradt itáliai reneszánsz műalkotás eddig még nem került elő Magyarországon – hangzott el a leletanyagot bemutató sajtóeseményen.

Fodor Gergely, a Budavári Palotanegyed, a Citadella és a visegrádi műemlékegyüttes megújításáért felelős kormánybiztos felidézte, hogy a Visegrád Reneszánsza fejlesztési program keretében azt vállalták a munkálatokban részt vevő szakemberek, hogy a várat és történelmi környezetét a hely szelleméhez méltó köntösbe öltöztetik, helyreállítják építészeti és kultúrtörténeti emlékeit, de az értékteremtés mellett kiemelt figyelmet fordítanak a múlt emlékeinek feltárására is. A kormánybiztos elmondta, hogy az ásatások befejezése után a Visegrádon feltárt leletanyagot teljes egészében láthatja majd a közönség.

Vitályos Eszter kormányszóvivő, a térség országgyűlési képviselője beszédében többek között azt mondta, hogy Visegrád nemcsak a magyar és európai történelem fontos része, hanem a közép-európai együttműködés szimbolikus helyszíne is. Bár a történelmi épületegyüttes, az ország harmadik legismertebb vára vonzó turisztikai célpont, a jelenlegi, leromlott állapotában szolgáltatásaival nem képes megfelelni a mai látogatói elvárásoknak. Az épített örökség megőrzése a magyar állam fontos feladata, ez a feltárás pedig bizonyítja, hogy milyen rendkívül gazdag kulturális örökséggel rendelkezik a Pilis–Dunakanyar.

Eőry Dénes visegrádi polgármester azt mondta, hogy a magyarok számára fontosak és értékesek a nemzeti hagyományok, a történelem, az épített és szellemi örökség, melyet óvni és védeni kell, továbbadni a következő

Fodor Gergely kormánybiztos, Vitályos Eszter kormányszóvivő, Demeter Szilárd, a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ főigazgatója és Eőry Dénes visegrádi polgármester

generációnak, és büszkén megmutatni a nagyvilágnak.

„Most a perc-emberkék dáridója tart, de építésre készen a kövünk” – idézte a sajtóeseményen Ady Endrét Demeter Szilárd, a Magyar Nemzeti Múzeum Közgyűjteményi Központ főigazgatója, aki szerint egy múzeumból jobb emberként jövünk ki, egy magyar múzeumból pedig jobb magyarként. „1100 esztendeje vigyázunk a strázsán, védjük és gazdagítjuk Európát, 20 éve az Európai Unió hozzáadott értékeiként ugyanezt tesszük” – mondta.

A szenzációnak számító leleteket az ásatásokat vezető Buzás Gergely régész, a Mátyás Király Múzeum igazgatója mutatta be, kiemelve jelentőségüket, hiszen hasonló művészeti értékű és ilyen jó állapotban fennmaradt itáliai reneszánsz műalkotás eddig még nem került elő Magyarországon.

A Zsigmond király alapította ferences kolostor bedőlt kriptaboltozata alól előkerült szobortöredékek közt feltárásra került két, jórészt ép-

ségben maradt, kerubfigurával díszített szobortartó konzol. Az alkotások részét képezték annak a díszes márványoltárnak, amely a 15–16. század fordulóján királyi megrendelésre kerülhetett Itáliából Visegrádra. Művészi megmunkálásának kiemelkedő színvonala egyértelműen arra utal, hogy Benedetto da Maianónak (1442–1497), a firenzei kései quattrocento szobrászat egyik legjelentősebb mesterének alkotása.

A völgyzárófal alsó részénél, az alsóvár udvarának feltárása során találtak rá a török hódoltság idejéből származó 12 nagyobb, hulladékkal feltöltött, helyenként 3 méter mély vermekre. Feltételezhetően az alsóvárat a 15 éves háborút (1591–1606) követően, az 1620-as években hagyhatták el, ekkor töltődtek fel a gödrök is a török településrész szemétanyagával. Az ásatások során több, 16–17. századi kerámia, talpas tálak, ibrik és más konyhai, valamint tálalásra használt edény töredékei kerültek elő állatcsontok és pár, szórványosan előbukkanó emberi csont mellett. A kerámiák között külön érdekesek a bepecsételt pipák és egy női kozmetikumokhoz köthető ezüstkészlet.

A fémtárgyak között találhatók muskétagolyók, ágyú- és táboriágyú-lövedékeken nagy számban mutatkoznak lábbeli vasalatok, egy kisebb fokos feje és több csontnyelű kés is. Az előkerült éremanyag szintén a terület 17. századi elhagyásáról árulkodik. Középkori és 16. századi érmék mellett leginkább akcsék, II. Mátyás (1608–1619) és II. Ferdinánd (1619–1637) dénárjai kerültek elő. Érdekesség, hogy a törökök által használhatott épületekben többségében hamisított érméket találtak, melyek közül figyelmet érdemel egy 17. századi francia ezüst Écu másolata.

A feltárás a fellegvárnál és a királyi palota melletti egykori ferences kolostor területén folytatódik, ahol a régészek további jelentős leletekre számítanak. A munkát a Várkapitányság megbízásából, a Magyar Nemzeti Múzeum Mátyás Király Múzeumának és Nemzeti Régészeti Intézetének munkatársai végzik el.

A 2021-ben indult Visegrád Reneszánsza fejlesztési program eredményeként a várrendszer és a királyi palota a Mátyás korabeli állapotoknak megfelelően születik újjá. A fejlesztési program keretében a következő években nemcsak az alsóvár és a Salamon-torony, a völgyzárófal és a vízibástya rekonstrukciója valósul meg, de a visegrádi fellegvárat és a királyi palotát is megújítják a szakemberek.

A Visegrád Reneszánsza fejlesztési program eredményeként a várrendszer és a királyi palota a Mátyás korabeli állapotoknak megfelelően születik újjá.

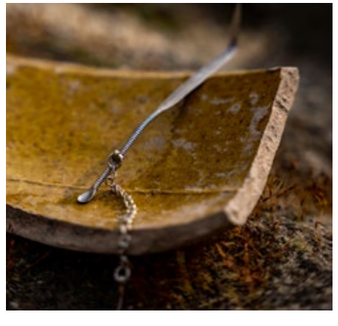

Az ásatások befejezése után a Visegrádon feltárt leletanyagot teljes egészében láthatja majd a nagyközönség

A BUDAVÁRI PALOTANEGYED
KÖZÖS ÜGYÜNK

Fesztbaum Béla Jászai Mari-díjas színész életének meghatározó emlékei kötődnek a budai Várhoz. Az egyik legfőbb értéknek tekinti a megújuló Budavári Palotanegyedet, amelyet szerinte meg kell őrizni és szebbé kell tenni, hogy a következő generációk is megismerjék. A sokoldalú színész hozzájárul a Szent István-terem élményéhez is.

Fesztbaum Béla életpályája rendkívül gazdag és sokszínű. Színházi munkássága mellett televíziós műsorokban és magyar, valamint külföldi filmekben is dolgozik. Nemcsak a színpadon, hanem a filmvásznon is otthonosan mozog. A színészet mellett zenészként is sikeres, és a kultúra számos területén hozzájárul a magyar művészeti élethez. Amikor megkapta a felkérést, hogy ő legyen a Nemzeti Hauszmann Programnak köszönhetően a Budavári Palota eredeti tervek alapján elsőként helyreállított történelmi helyszínének, a Szent István-teremnek az audionarrátora, boldogan mondott igent. A 2021. augusztusi megnyitó óta a látogatók, akik a termet felkeresik, Fesztbaum Béla hangján hallhatják a helyszín és a kiállított tárgyak történetét, a magyar történelem fontos pillanatait, illetve szintén ő a Hauszmann Alajos életét feldolgozó film narrátora is.

Fotó: Gál Bernikó

„Amikor a Szent István-terem megnyílt, kaptam egy nagyon kedves és megtisztelő felkérést, hogy ennek a csodálatos teremnek, ennek a fantasztikus és impozáns, különleges helyszínnek én legyek az audionarrátora, és ezt örömmel vállaltam – meséli a színművész. – Rájöttem, hogy nagyon sok közöm van a Várhoz, hiszen amikor a doktori dolgozatomra készültem, legtöbbször itt kutattam az Országos Széchényi Könyvtárban, itt volt az esküvőm is, az Úri utcai házasságkötő teremben, itt mondtuk ki a boldogító igent, és itt volt az ünnepi ebéd is. Családi sétákra gyakran eljövünk azóta is, a kisfiammal nagyon sokat járunk ide, szeretjük különböző kis zegzugos utakon megközelíteni a Várat. Tehát mondhatom, hogy benne van a mindennapi életemben a budai Vár. Azt gondolom, hogy az egész Budavári Palotanegyed a mi közös ügyünk, egy viszonyítási pont. Az egyik legfőbb értékek közül való. Nagyon fontosnak tartom, hogy megóvjuk, és így igyekezzünk továbbadni a következő generációnak.”

ALABÁRDOS TESTŐRÖK JÁRTAK A BUDAI VÁRBAN

A hivatása szerint harminc éve rendőrként dolgozó, jelenleg is az első kerületi kapitányság kötelékében álló Szilágyi Andrást mindig is érdekelte a történelem. Nem véletlen, hogy a Magyar Királyi Testőrség újraélesztését és múltjának bemutatását tűzte ki céljául. Az egykori testőrség hagyományának életre hívójával beszélgettünk többek között az osztag múltjáról és jelenéről.

A Királyi Palota életének szerves része volt 1904–1918 között a Magyar Királyi Darabont Testőrség, majd 1920–1944 között a Magyar Királyi Testőrség. 1905-ben fejezték be és tették alkalmassá Hauszmann Alajos tervei alapján a Budavári Palota helyiségeit az uralkodó itt-tartózkodására, így az állandó őrzést is meg kellett szervezni, meséli Szilágyi András. A Ferenc József katonai udvartartásához tartozó katonai osztagok között rangban a negyedik volt a Magyar Királyi Darabont Testőrség, a Habsburg-ház legkésőbbi alapítású testőrsége. A magyar darabontok a budavári reprezentációhoz tartoztak. Jellegzetes ruházatuk, az udvari díszöltözet, a XVII. század magyar nemesi viseletének visszaálmodása, kidolgozásában és díszítésében a századforduló díszmagyaros motívuma jelenik meg. A Magyar Királyi Darabont Testőrség nemesi származáshoz nem kötött osztag volt. Az öltözetre 1905-ben kiírt pályázatra a korszak híres művészei vállalkoztak: tanulmányrajzokat készített például Benczúr Gyula, Vágó Pál és Nemes Mihály is. A fejfedőt megálmodó Nemes Mihály tervező a 16–17. századi törökös-perzsa jellegű huszársisakot mintázta meg. Uralkodói elhatározásra a testőrség első kapitánya báró Fejérváry Géza táborszernagy lett. 1918. november 16-án kikiáltották a köztársaságot, és ezzel egyidejűleg a Magyar Királyi Darabont Testőrséget a Magyar Királyi Nemesi Testőrség maradékával és a Koronaőrséggel együtt katonai alakulattá szervezték át a köztársasági elnök testőrségeként. Az 1920. március elsejei kormányzóválasztás után Horthy Miklós a budai Várba költözött, és az ott található testőrség maradványaiból hozta létre az új Magyar Királyi Testőrséget. Alabárdos szakasza 40 fő volt, és feladatuk a díszőrség és díszelgés. A díszőri feladataikat a palotán belül teremőrségben, míg a díszelgést a kormányzó részvételével tartott megemlékezések, köztéri szobrok átadása során látták el.

A Magyar Királyi Testőrség hagyományait Szilágyi András, az osztag parancsnoka hívta életre

A testőrség történetében az utolsó és egyben feloszlatását is előidéző esemény 1944-ben következett be. Október 14–16. között a budai Várat bekerítő német alakulatokkal történő rövid tűzharcot követően a Magyar Királyi Testőrség feloszlott, újbóli létrehozásának szervezése 2021-ben vette kezdetét, és kétéves kutatómunkával járt a történelmi azonosság, hitelesség érdekében, mondja Szilágyi András alapító. Az osztag jelenleg négy alabárdosból és egy parancsnokból áll. A Magyar Királyi Testőrség számos rendezvényen díszelgett már, meghívást kaptak a Bajor Katonai Szövetségtől, és a jövőben számítanak hasonló felkérésekre. Nagy álmuk, hogy egyszer Szent István király ünnepén, augusztus 20-án a Budavári Palotaegyedben is lehessen majd találkozni velük.

AZ 1920-BAN ALAPÍTOTT MAGYAR KIRÁLYI TESTŐRSÉG 40 ALABÁRDOSBÓL ÁLLT, FELADATUK A DÍSZŐRSÉG ÉS A DÍSZELGÉS VOLT.

HIVATÁSA: SZOBRÁSZ
RÓNA JÓZSEF ÉLETE

Ki ne ismerné Savoyai Jenő monumentális talapzaton álló lovas szobrát, mely a Budavári Palota Dunára néző teraszáról tekint le a fővárosra? Csupán egy váratlan fordulatnak köszönhető, hogy a hadvezérnek nem Zentán, hanem Budapesten állít emléket Róna József szobrász alkotása. A művet eredetileg a délvidéki város rendelte meg az oszmán sereg felett aratott 1697-es zentai győzelem kétszázadik évfordulójára, ám nem tudták kifizetni a kialkudott összeget, így az alkotást végül maga Ferenc József vásárolta meg, és helyeztette el a Királyi Palota teraszán. De ki az a szobrász, akinek alkotása ezáltal a Budavári Palotanegyed máig fontos igazodási pontja lett?

Róna József a Fejér megyei Lovasberény Fő utcájának egy takaros, nagy udvarú házában született 1861 februárjában, sok testvér közé. Édesapja, Rosner Simon gabonakereskedő volt. A fiatal József idilli gyerekkorába a család egy váratlan döntése hozott gyökeres változást: egy nagyobb vagyon reménnyében felszámolták lovasberényi házukat a jószággal és a gabonával együtt, és Pestre, a Dohány utcába költöztek. Innen azonban hamarosan tovább kellett állniuk, mert a várva várt nagy üzletet nem sikerült nyélbe ütnie a családfőnek, a pénzük viszont elfogyott, adósságot adósságra halmoztak, nem futotta tovább a lakbérre sem. A család átmenetileg egy megüresedett gabonaraktárban húzta meg magát, míg kölcsönből új lakást nem szereztek. Napról napra éltek. A helyzetük annyira rossz volt, hogy a nagyobb gyerekeknek azonnal munkába kellett állniuk. Józsefet egy időre kecskeméti rokonokhoz küldték, ám onnan hamarosan hazaszökött, és tizenegy évesen ő is dolgozni kezdett egy rövidárubolt inasaként. Tizennégy éves volt, amikor felmerült benne a gondolat, hogy művészi hivatással próbálna szerencsét: rajzolni mindig is jól tudott, a szobrászat pedig nagyon érdekelte. Sikerült előbb négy évre elszegődnie szobrászinasnak Hensch Ignác

Savoyai Jenő szobra a Budavári Palotanegyedben, a Magyar Nemzeti Galéria bejárata előtt

Megszorult faun: Magyar Nemzeti Galéria

Megszorult faun, *az első Rökk Szilárd-díjas alkotás; 1889*

műhelyébe, 18 évesen pedig Bécsbe került ösztöndíjasként, majd három évig tanult a német emlékműszobrászat jeles képviselőjénél, Caspar von Zumbuschnál, és képezte magát Berlinben is.

Nem kellett hozzá sok idő, hogy a fiatal és elhivatott szobrász idehaza is nevet szerezzen magának. Szoborba öntötte többek között Erzsébet királynét, Zrínyi Miklóst és Klapka Györgyöt, valamint az ő nevéhez fűződik Magyarország első, egész alakos köztéri Kossuth-szobra is, amely Miskolcon kapott helyet. Ez utóbbi alkotás később Rozsnyó városának is annyira megtetszett, hogy felkérték a művészt egy másolat készítésére. *Utolsó szerelem* című művét pedig Párizsban nagydíjjal jutalmazták. Nagyszámú megrendelése teljesítéséhez még bronzöntő műhelyt is létrehozott – saját munkái mellett a Róna-féle öntödéből került ki például a Kolozsvári testvérek Sárkányölő Szent György-szobrának másolata, a Hősök terén található Millenniumi emlékmű néhány szobra, valamint Mátyás király lovas szobra is, melyet a Királyi Palota Hunyadi-termében állítottak fel.

Savoyai Jenő lovas szobrának történetére így emlékszik vissza Róna József *Egy magyar művész élete* című, 1929-ben – tíz évvel a halála előtt – megjelent önéletrajzi könyvében: „Egy napon Romy miniszteri tanácsos jött el mütermembe s fényképeket kért szobrom minden alkatrészéről. […] Egy idő mulva Hausmann Alajos jött el hozzám s az emlékmü méretei után érdeklődött. Egy szót sem szólt, hogy mi járatban van. Ő volt a vár uj épitkezésének a tervezője és vezetője s ekkor már valami megvillant az agyamban. És álmokat szőttem… és azok valóra váltak! Széll referált a királynak az ügyről. […] Őfelsége látni akarta a szobrot. Egy kurir vitte Bécsbe a fényképeket s a királynak nagyon tetszett a munkám. Zumbuscht hivatta el, hogy véleményt mondjon. Zumbusch ösmerte müvemet s a legjobb véleményt mondta róla." A visszaemlékezés szerint amikor Széll Kálmán legközelebb Bécsben járt, maga az uralkodó hozta szóba a szobor ügyét, és úgy vélte, annak a Királyi Palota előtt volna a legméltóbb helye. „Ez ellen senkinek sem lehet kifogása

ÖNTÖDÉJÉBŐL KERÜLT KI MÁTYÁS KIRÁLY LOVAS SZOBRA IS, MELYET A KIRÁLYI PALOTA HUNYADI-TERMÉBEN ÁLLÍTOTTAK FEL.

1898-ban a szabadságharc 50. évfordulóján állíttatták fel a Róna József Kossuth-szobrát Miskolcon

– idézi Ferenc József szavait Róna. – Hisz ő volt az, aki Magyarországot a török járom alól felszabadította." Az emlékirat úgy meséli, Széll erre meghajolt az uralkodó előtt, és elővette Hauszmann Alajos tervjavaslatát a szobor elhelyezésével kapcsolatban – mely teljes mértékben összecsengett az uralkodó kívánságával. „Hisz ez nagyszerü! – zárja le Ferenc József a beszélgetést Róna könyvében. – És stilusban és méretekben is megfelel. Mintha a művész csak ide tervezte volna. Zumbusch is a legjobb véleménynyel van a szoborról s igy az ügy el is van intézve… Én megveszem az emlékművet… de magamnak." Róna József visszaemlékezése szerint az uralkodó a szobor végleges helyéül javasolta a budai Vár Dunára néző teraszát, más források szerint a mű átmenetileg állt volna csak ezen az impozáns helyen, míg Ferenc József lovas szobra a helyére nem kerül. Utóbbi alkotás azonban sosem készült el.

HÍREK A BUDAVÁRI PALOTANEGYEDBŐL

A Nemzeti Hauszmann Program célja a Budavári Palotanegyed megújítása. Megtiszteltetés számunkra, hogy olyan épületeket és tereket adhatunk vissza az embereknek, amelyek korábban nem csupán méltatlan állapotban voltak, de sokszor el is voltak zárva a látogatók elől.
Mindent megteszünk azért, hogy mindig időben felhívjuk a figyelmet az aktuális munkálatokra és az azokkal járó esetleges forgalmi változásokra. Reméljük, ez is elősegíti, hogy a jövőben is megtiszteljenek bennünket figyelmükkel, bizalmukkal.

FELKERÜLTEK AZ UTOLSÓ DÍSZÍTŐELEMEK AZ EGYKORI VÖRÖSKERESZT-SZÉKHÁZ KUPOLÁJÁRA

Az úgynevezett groteszk maszkok rögzítésével befejeződött a Dísz téri épület tetőzetének újjáépítése. A két sarokkupolán elhelyezett, összesen négy darab ornamentika egyenként 32 darab rheinzink lemezből préselt elemből áll össze. Egy darab 140 cm széles és 170 cm magas maszk elkészítése mintegy hat hónapot vett igénybe.

A Nemzeti Hauszmann Program részeként újjászülető egykori Vöröskereszt-székház külső megjelenésében már idén az eredeti formáját mutatja majd, belsőépítészeti és épületgépészeti szempontból pedig a mai megoldásokat helyezi előtérbe.

KÜLÖNLEGES ÉPÍTÉSI TECHNOLÓGIÁVAL ÉPÜL VISSZA JÓZSEF FŐHERCEG PALOTÁJA

Jelenleg az épületet északról szegélyező kert lodzsájának és kapuinak alapozását végzik a szakemberek.

Az összesen 3000 négyzetméter felületű, 27 különböző síkból felépülő tetőzet új acél- és faszerkezete már elkészült. Jelenleg is tart a díszműbádogos-munka, számos él-, illetve gerinccsúcsdísz készül, amelyek a tetőzet igazi ékei lesznek.

A homlokzati elemek felhelyezésének során a lábazatra hagyományos, faragott köveket tesznek, fölé nagy teherbírású tartókonzolokra szerelt, átszellőztetett és könnyített burkolati rendszer kerül.

A József főhercegi palota a Nemzeti Hauszmann Program részeként eredeti állapotában épül újjá, és a jövőben az Alkotmánybíróság méltó otthona lesz.

MÁR KAPHATÓK A BUDAVÁRI PALOTANEGYED BORAI

Ahogyan Szentesi József pincészete a múlt értékeit, a régi magyar borfajtákat támasztja fel, úgy születik újjá épített örökségünk a Budavári Palotanegyedben. Ez az értékközösség hívta életre az együttműködést, melynek köszönhetően megszülettek a Budavári Palotanegyed borai. A zengő fajtából készült fehérbor az „Ybl szakálla" nevet viseli, a kadarka és csóka fajták házasításával létrejött gyümölcsös vörös cuvée pedig „Hauszmann bajusza" néven került a palackba.

Az új borok már elérhetők a Budavári Palotanegyed ajándékboltjaiban.

LÁTVÁNYOS SZAKASZÁHOZ ÉRKEZETT A BUDAVÁRI PALOTA ÉSZAKI SZÁRNYÁNAK MEGÚJÍTÁSA

A palota történelmi jelentőségű rekonstrukciója a 2021. augusztus 20-án átadott déli összekötő szárny után a Szent György tér felőli északi szárnnyal folytatódik. A munkálatok a tervek szerint haladnak, az azbesztartalmú tetőzet, a manzárdkupolák, a koronázópárkány, majd a belső födémszerkezet után megkezdődött az északi, nyugati és a déli homlokzati falak eltávolítása. Ez a palota eredeti épülettömegének helyreállítását teszi lehetővé.

A korábbi falkutatások során a szakemberek megállapították, hogy ezek a falszakaszok teljes egészében a kommunista átalakítás idején épültek. A falak részletes átvizsgálása során az is kiderült, hogy az északi szárny keleti, azaz dunai homlokzata a hauszmanni palota eredeti falmaradványa, így az megmarad a munkálatok során, és a rekonstrukció idejére egy speciális acél tartószerkezet támasztja meg.

A 19–20. század fordulóján, Hauszmann Alajos építész vezetésével épült páratlan szépségű Királyi Palota szörnyű károkat szenvedett a II. világháborúban. A palotát a kommunizmus időszakában historizáló építészeti elemeitől megfosztva, „lecsendesített" formában építették át. Jelentősen megváltoztatták az épület tömegét is azzal, hogy kibővítették az északi szárnyat három ablaktengely szélességben nyugat felé, de megszüntették az eredeti, Szent György téri főbejáratot is, és új bejáratot nyitottak a Munkásmozgalmi Múzeum számára a Hunyadi udvar északi oldalán.

A Nemzeti Hauszmann Program részeként az eredeti századfordulós terveket követve, de a 21. század technológiai kihívásainak megfelelően építik újjá a szakemberek a történelmi épületet. Visszaállítják az északi főbejáratot és a felette található Hungária-szoborcsoportot, újra átjárhatóvá válik az északi szárny a Szent György tér és a Hunyadi udvar között, megépül a Hunyadi udvar rámpája, valamint eredeti szépségében születik újjá a ruhatár-előcsarnok és a Munkácsy-terem is.

MEGKEZDŐDÖTT A PALOTA HOMLOKZATÁNAK TISZTÍTÁSA

Több évtized után, korszerű eljárással megtisztították a szakemberek a Budavári Palota homlokzatának egy részét az Oroszlános udvarban.

A munka első állomásaként eltávolították az udvar kapuzatának köveire rakódott szennyeződést. A tisztításkor kiemelt figyelmet fordítottak a műemlékvédelmi szempontokra, és olyan megoldásokat alkalmaztak, amelyek segítségével a felületeket azok károsítása nélkül tisztíthatták meg, és sem az egészségre, sem a környezetre nem jelentenek veszélyt.

Szakemberek dolgoztak a Halászó gyerekek kútján is, a munkálatok során nemcsak a szobrokon és köveken lévő szennyeződéseket távolították el, hanem tisztították és javították a kút gépészetét, restaurálták a feltárt sérüléseket, és a kút teljes felületét olyan anyaggal vonták be, amely védelmet nyújt az UV-sugárzás károsító hatásaitól, megelőzi az algásodást és a gombásodást.

A Budavári Palotanegyed épített örökségei folyamatos odafigyelést és gondos karbantartást igényelnek. A Nemzeti Hauszmann Program keretében az újjászülető épületek mellett azon is dolgoznak a szakemberek, hogy megőrizzék a már meglévő kincseket, és olyan hellyé válhasson a megújuló városrész, ahová mindannyian örömmel térünk vissza.

PONTYPAPRIKÁS,
AHOGY JÓKAI IS SZERETNÉ

Jókai Mór szinte minden művében találhatunk utalásokat ételekre és étkezési szokásokra. Rózsaszín kocsonyák, kakastaréjból készült raguk, óriási tengeri rákok szerepelnek például az *Erdély aranykora* című regényében, de bizonyára sokaknak emlékezetes a *Cigánybáró*ból ismert ördögi ital, a krampampuli is. Mi most egy olyan pontypaprikást ajánlunk, amilyet minden bizonnyal Jókai is értékelne.

Jókai Mór már életében közkedvelt író volt, de nemcsak az irodalom világában mozgott otthonosan, hanem jól ismerte a magyar konyhát is. Otthonában is gyakran tartott összejöveteleket, amelyeken ízletes ételekkel kínálta vendégeit. „Fel tehát hazám hölgyei, kik az általam elsorolt, vagy még nem is ismert eredeti magyar ételek készítésének titkait bírjátok" – írta 1862-ben.

A „nagy magyar mesemondó" a Vasárnapi Újságban Kakas Márton álnéven írt azokról az ételekről, amelyek „ép népünk kedvenczei, s amiket a magyar gazdasszonyok tudnak ugyan, de a magyar szakácskönyvek nem ismernek".

Mi most egy olyan halételt ajánlunk, amely nem véletlenül közkedvelt menü a magyar családok asztalán.

PONTYPAPRIKÁS PULISZKÁVAL

Hozzávalók a halhoz:
- 1 fej vöröshagyma
- 1 darab fehér édes paprika
- zsír, só, pirospaprika, bors
- sűrített paradicsom
- 80 dkg pontyfilé

Elkészítés:
A vöröshagymát és a fehér paprikát zsírban megpároljuk, amikor pirulni kezd a hagyma, elkészítjük a pörköltalapot, a sűrített paradicsomot és a fűszereket ízlés szerint hozzákeverjük. Beletesszük a szeletelt halat. Fedő alatt, lassú tűzön főzzük. Ne kevergessük, inkább csak rázogassuk, hogy ne törjön a hal. Amikor kész a halpörkölt, puliszkával tálaljuk. Ennek elkészítése nagyon egyszerű.

Hozzávalók a puliszkához:
- 6 dl víz
- fél teáskanál só
- 20 dkg kukoricadara

Elkészítés:
A vizet egy fazékba öntjük, melegítés közben hozzáadjuk a sót. Amikor a víz felforrt, fokozatosan öntjük bele a kukoricadarát. Sűrű kevergetés mellett kb. 20-30 perc alatt készre főzzük.

KERESZTREJTVÉNY

Olvasóinkat hónapról hónapra játékra hívjuk, amelynek nem titkolt célja, hogy izgalmas, érdekes részleteket fedezzenek fel a budai Várnegyed csodás épületei között sétálva. A kérdés és egyben a rejtvény megfejtése ezúttal: milyen nevet kapott a Budavári Palotanegyed vörösbora?

A megfejtést, valamint a játékos nevét és címét július 5-ig várjuk e-mailben (budavarisetak@varkapitanysag.hu) vagy postai levélben (Várkapitányság Nonprofit Zrt., 1519 Budapest, Pf. 365). Kérjük, az e-mail tárgyában vagy a borítékon tüntessék fel: Magazin, rejtvény. A megfejtést postai úton beküldő játékosainkat kérjük, hogy a telefonszámukat is szíveskedjenek elküldeni a kapcsolatfelvétel megkönnyítése érdekében.

A helyes megoldást beküldők között páros belépőjegyet sorsolunk ki a Budai Várséták tematikus vezetéseire.

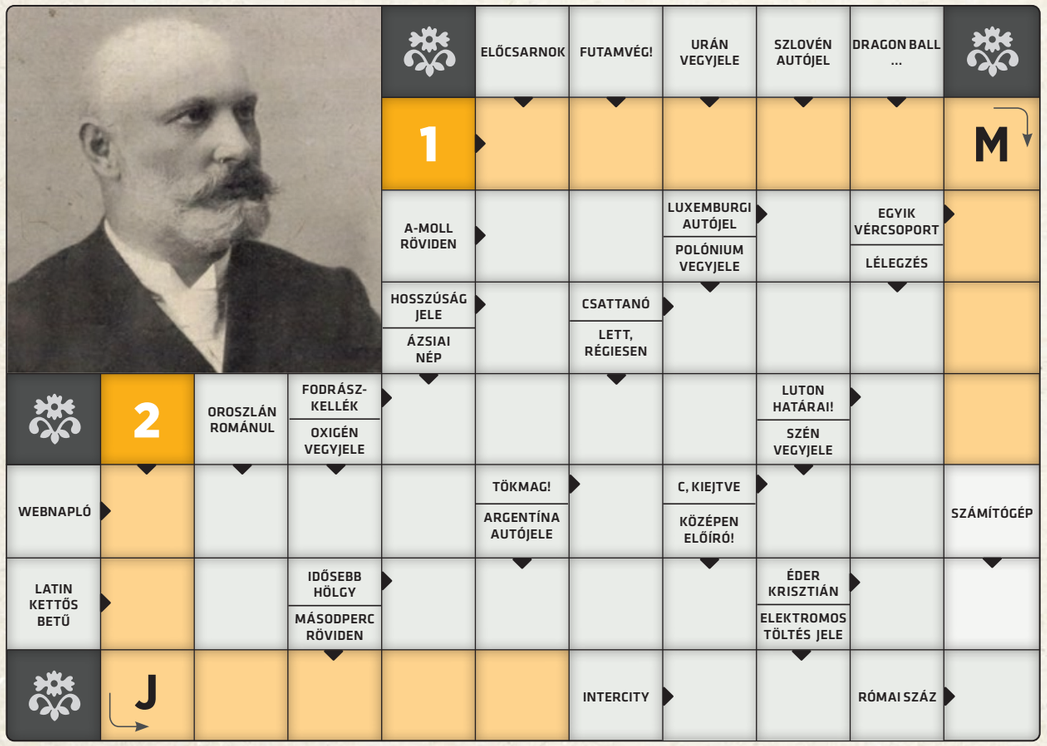

A megfejtést beküldő személyek a megfejtés beküldésével elfogadják, hogy személyes adataik kezelése a http://varkapitanysag.hu/adatkezelesi-tajekoztato internetes oldalon elérhető tájékoztatónak megfelelően történik.

INGYENES PROGRAMOK
Élő közvetítés,
szakértői meccselemzések,
gyermekfoglalkozások,
nyereményjátékok,
filmvetítések,
futball- és
kultúrtörténeti kiállítás

06. 14. — 07. 14.
MINDEN MECCSNAPON

HELYSZÍN:
a Nemzeti Sport
és a Várkert Bazár
szurkolói terasza
az Öntőház udvaron

SZURKOLJ VELÜNK!

További információ:
varkertbazar.hu

BUDAVÁRI PALOTANEGYED

nemzeti sport

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

AZ EGÉSZSÉGES NEMZET
MINDANNYIUNK KÖZÖS ÜGYE